

DEN ENESTE RETTE PEDAGOGIKK, FINNES DEN?

Jeg har vært aktiv i flere disipliner innen hundesport i 20 år, og jeg har et yrke som på enkelte områder har mye til felles med det å være, oppdrager, ”hundeeier” og instruktør. Yrket mitt forutsetter faglig og pedagogisk kompetanse, med rimelig lang utdanning. Jeg undrer derfor meget over hvor lett det er for instruktører og yrkesdressører å titellere seg som ”hundepsykolog” eller ”etolog” etter bare å ha fullført minimum av skolegang, gjennomført instruktørkurs og ”fikset” resten på egenhånd. Ene dagen dukker det opp en ny ”Piaget” i ”hundenorge”, neste dag hevder en yrkesdressør at læringspsykologien er vanskelig og erklæres død og maktesløs. Til det er det bare å si at læringspsykologien kun beskriver hvilke betingelser som ligger til grunn for at dyr og mennesker lærer ny atferd, opprettholder og generaliserer den. Mange instruktører benytter teorien i hele dens mangfold, andre ”tror” de har forlatt den, men foretrekker i praksis positiv straff og negativ forsterkning, framfor positiv forsterkning og negativ straff. Shaping er for slike et ukjent begrep og metode.

(Foto: GracelandWebDesign; Vigdis Johannessen og NLCH Blondie, komplek en positiv forsterker for Blondie!)

Pedagogikk har jeg realkompetanse og en del ”vektall” i, derfor tar jeg pennen fatt! Min erfaring er at noen kurs forløper rimelig greit, deltakerne ser ut til å trives og fremgangen hos hundene er merkbar. Andre ganger er det ikke slik. Jeg kjenner ikke **en** yrkespedagog med formell kompetanse (høyskole- eller universitets-utdannet) og med erfaring fra klasserommet, som ikke har erfart at et undervisningsopplegg noen ganger ikke fungerer, selv om det har fungert meget bra tidligere. Noen av de problemene en instruktør står overfor hver time, vil bli belyst videre, etter fattig evne.

PEDAGOGIKK

Pedagogikk er blant annet studiet av det å tilrettelegge best mulig ytre betingelser for læring, hos personer som kan ha høyst ulike forutsetninger for å lære. I følge Riksmålsordboken (Aschehoug-Gyldendal) er pedagogikk *”læren om undervisning og oppdragelse”*.

I norsk dagligtale bruker vi ofte ordet lære også om det å undervise. Kikker vi litt på det engelske språket, vil vi oppdage at der bruker man begrepene **to teach** (undervise eller legge forholdene til rette slik at andre kan lære) og **to learn** (i betydningen lære selv).

I Aschehoug og Gyldendals Store Norske Leksikon kan følgende leses: *Pedagogikk (av gr.) læren om oppdragelse og undervisning og dissens **forutsetninger, mål og midler.***

Det er en forskjell på de to definisjonene av begrepet pedagogikk. Det er begrepene **mål** og dernest **midler** som er viktig å huske på videre.

Oppdragelse, sosialisering og undervisning er tre viktige begrep som jeg finner formålstjenlig å avklare. **Oppdragelse** er den betegnelsen vi bruker på det ”arbeidet” vi gjør når vi former mennesker til samfunnsindivider. I faglig sammenheng dekker begrepet den bevisste, målrettede og verdibetingede forming av atferdsmønstre og personlighet. **Sosialisering** er et mer omfattende begrep som dekker både de målrettede og **ikke** målrettede påvirkninger på individet. Individet utsettes for uttallige påvirkninger som forventninger og reaksjoner fra omgivelsene på egne atferder. Alle mottar både ønskede og mindre prisverdige påvirkninger gjennom oppveksten og resten av livet. Man kan ikke beskytte seg selv mot slike impulser fra miljøet, ei heller mot de dårlige påvirkningene. Slike uønskede påvirkninger blir dekket av begrepet sosialisering, men det er ikke oppdragelse.

Heldigvis mottar man mange positive påvirkninger som ikke var planlagt eller en hadde kontroll over.

Mennesker og hunder formes også av det vi **ikke** har kontroll over (sosialisering) som den oppdragelse de bevisst ”utsettes” for. **Undervisning** er en av flere pedagogiske aktiviteter og har som mål å resultere i fullgod læring hos eleven. Meningen med undervisning er læring, men det er ikke alltid slik at det som det undervises i, nødvendigvis fører til læring hos mottaker (eleven). Moralen må være å strebe etter en undervisningsform som fører til god læring.

Sokrates og Platon regnes som grunnleggerne av pedagogikken. De utviklet pedagogiske metoder gjennom sin framstillingsform eller sin diskusjonsform. Som motvekt mot sofistenes autoritære undervisningsmodell satte Sokrates en spontan, aktiviserende pedagogikk. Gjennom årtusener som har gått siden den gang, har mange fornuftige personer hatt spørsmål og tanker rundt pedagogikk. Noen sitater tar jeg med i denne sammenheng.

Michel de Montaigne (1533-1592): *Å kunne utenat er ikke å vite, det er bare å gjemme det man har overlevert hukommelsen.*

Johan Amos Comenius (1592-1670): *Man må ikke lære eleven noe man ikke kan påvise nytten av.*

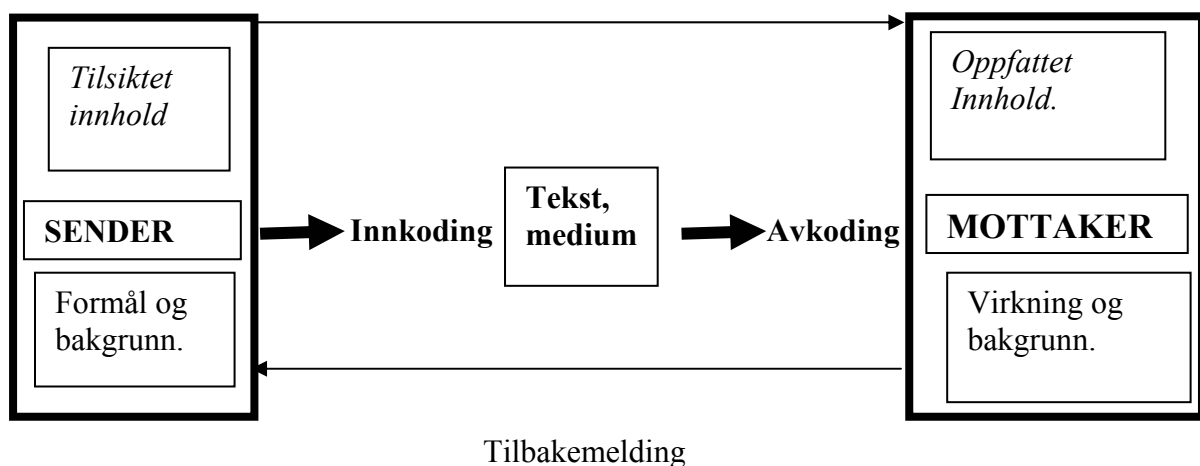
Maria Montessorri (1870-1952): *Ingen kan lære noen noe. Alt man gjøre er å hjelpe andre slik at de kan lære selv.*

Skulle man ta de overnevnte tenkende menneskene på alvor, så kan man ikke bruke **en** enkel pedagogikk som alltid vil føre frem til suksess! All kommunikasjon foregår på mottakers premisser, det er derfor det er så vanskelig for ikke å si umulig å være like vellykket som instruktør på alle kurs alltid. Å være hundeinstruktør er krevende. Man skal nemlig undervise slik at andre lærer å ”undervise” sin hund! Man forholder seg til en ekvipasje og kan måle resultatene blant annet ved å observere hvordan hunden etablerer ønskede atferder. Går det skeis, kan det ha flere årsaker. På alle kurs står instruktøren overfor elever som har forskjellig bakgrunn.

KOMMUNIKASJONSPROSESSEN.

Kommunikasjon har sitt opphav i det latinske ordet ”commununis” som betyr å gjøre felles. Man må være oppmerksom på at all kommunikasjon foregår på mottakers premisser. Ved kommunikasjon er det minst to individer som deltar. På kurs er det normalt flere deltakere, hvilket ikke gjør kommunikasjonen enklere. Skal kommunikasjonen være vellykket, må sender og mottaker(e) tolke tegn, symboler, språk og kroppsspråk rimelig likt. Holdninger, verdigrunnlag og kulturell bakgrunn har innvirkning både hos sender og mottaker. Fordommene er ofte sterkere enn fornuften, og etter en samtale eller etter en kurskveldet kan man ofte lure på hva som ble sagt, hva som var ment og hva som ble oppfattet.

Status har betydning i kommunikasjon. Personer med høy status kan si mye dumt og få ”bonuspoeng” for det uansett.

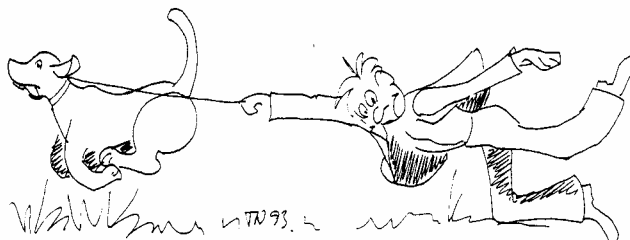

Det er ikke nødvendigvis det man vil formidle, kursdeltakerne oppfatter. Ved tilbakemelding får sender (*instruktør*) informasjon om mottaker (*kursdeltaker*) har mottatt budskapet slik det var ment! Det har ofte stor betydning når ting sies, det hjelper ikke alltid å si det riktige når tidspunktet informasjonen gis på, er dårlig ”timet”. Resultatet blir gjerne at informasjonen ikke blir tatt til etterretning.

Mottaker.

Individer velger ut blant de stimuli som omgir en, og utvelgelsen bygger på behov og hensikter.

Den som har en flink og lydlig hund, kan ofte kjede seg litt på kurs dersom man ikke får nye utfordringer. En som lykkes med lite, synes gjerne kurset var for avansert eller at kursholder var for dårlig!

Hvilken øvelse venter denne herren på? Ill. Terje Nygaard.

En god lytter forbereder seg til lyttingen, konsentrerer seg om hovedpoengene, er åpen og oppmerksom og konsentrert om sender, uansett. Den gode lytter får med seg poenger og gode ideer, og han/hun dømmer ikke foredragsholder før kurset er avsluttet. Notatskriving kan distrahere og enhver distraksjon skal unngås dersom mottaker vil lytte aktivt! Det hender at sender bruker ord som har en negativ emosjonell betydningen for mottaker, men ikke for sender. Det kan være vanskelig å alltid vite på forhånd, vil jeg tro?

Sender.

Gode instruktører kjenner til faktorer som har innvirkning på kommunikasjonsprosessen. Det handler ikke bare om det man sier, men også måten det sies på og ikke verbal kommunikasjon. Svetting, rødming, romling i magen eller at stemmen brister, registrerer mottaker og det kan distrahere. Kroppsspråk, personlig hygiene, gester, mimikk og øyebruk har også betydning i kommunikasjon.

Flinke foredragsholdere benytter språklige virkemidler der det faller seg naturlig og det kan poengtere viktige momenter. Humor og sitater er velbrukte og effektivt virkemidler. Andre gode virkemidler er kontraster, ironi, gjenkjennelse eller overraskelse. Forbereder instruktøren seg godt, kan mange av ovennevnte virkemidler brukes! Ironi kan lett misforstås, det oppfattes gjerne ikke av alle slik det er ment! Eksamen ”artium” i norsk i 2001 beviser det tydelig.

Noen mennesker kan utmerket greit tilegne seg kunnskap via symboler, andre foretrekker formidling via illustrasjoner og figurer og atter andre har best utbytte av å tilegne seg kunnskap gjennom handling, ved å gjøre ting selv. På hundekurs brukes normalt alle tre fremgangsmåtene. Med alle de muligheter for å ”trø feil” under kommunikasjonsprosessen, har jeg vanskelig for å tro at noen instruktører, ja selv yrkesdressører, alltid klarer å unngå feilskjær!

Instruktøren bør ha kunnskap nok til å se når noe bærer galt av sted, justere og sette inn ressurser og tilpasninger etter behov! Presser man alle gjennom X-antall øvelser i løpet av et kurs, kan det bære galt av sted for enkelte. En god pedagog er fleksibel og gjør de nødvendige tilpasninger! Alle har ikke samme utgangspunkt, og derfor bør målene variere!

KURSVIRKSOMHET

Det avholdes mange hundekurs i det ganske land i løpet av et år. Mange avholdes av klubber og noen avholdes av private hundeskoler. Bak noen få av de private hundeskolene skjuler det seg instruktører som har formell utdannelse innen ett eller flere av de viktige fagområdene; **etologi, pedagogikk** eller **psykologi**. Å etablere hundeskole eller erklære seg som yrkesdressør, krever kun at man registrerer firma og vips så driver man privat hundeskole. Enkelte tror de "blir" **hundepsykolog** eller **etolog** på denne måten! At man tør å ta slike titler, skyldes trolig at man ikke aner hva et embetsstudium handler om! Vi andre får bare være glade for at de ikke åpner tannlegepraksis eller veterinærkontor i tillegg!

For noen tiår siden prøvde en utenbys hundeskole å etablere kursvirksomhet her vestafjells. I reklamen kunne man lese om dens fortreffelighet. Den klarte ikke å skjule hvor mye bedre den mente kursvirksomheten der var, enn andre steder. Jeg var så heldig å kjenne godt en deltaker på kurset, og selv så jeg stundom på når de hadde praksis. Jeg husker godt hvordan instruktøren, i mine øyne, lignet meget på en **dyretemmer** der han stod i origo og kommanderte ekvipasjene rundt på eksersisplassen. Innlæring av øvelser foregikk ofte med negativ forsterkning, hunden ble trykket på hoftene og halt i halsbåndet for å lære sitt. Innimellom fikk hunden litt ros og et klapp på skulderen når de etter "tvang" utførte ønsket atferd! Straff ble blant annet benyttet når hundene skulle lære å ikke dra i linen. Mange hunder opplevde mye ubehag, positiv straff. En hund hadde trolig fått nok, og den stakk sin vei med det samme anledningen bød seg. Det var et syn for guder å se instruktører og andre løpe etter hunden for å fange den. Eller kanskje det var den uovertrufne og "moderne" pedagogikkens måte å drive innkalling på, hva vet jeg?

(Kenht Svartberg skriver i sin sluttrapport, "Innärning hos tamhund", følgende: *Problemet med negativa förstärkare är dess tendens att utlösa andra konkurreranda beteendereaktioner, så som undvikande, flykt och aggressivitet, vilket också gör den mindre användbar i tillämpade inlärningssituationer utanför laboratoriet. En satsing på positiva förstärkare som huvudstrategi vid inlärning är då ett gott tips.*)

Vel, et dusin år senere kom en ny kursholder og avholdt kurs her. Opphavet til det budskapet kursholder hadde, beskriver Karen Overall best. Karen Overall er utdannet veterinær fra Universitetet i Pennsylvania i USA. Hun har arbeidet med atferdsmedisin lenge og tok doktorgraden innen dette området i 1989. Karen Overall er for tiden (i 1998) med i ledelsen ved veterinærhøgskolen tilknyttet Universitetet i Pennsylvania.

*Et av hennes motiver for hennes arbeid er at ved å studere dyr, kan man få kunnskap om psykiske problemer hos mennesker. Hun gir et eksempel på hvor langt et fåtall mennesker var villige til å gå i sin iver i å dominere hunden. Øvelsen kalles blant annet "alpha – rulling", og den går i korthet ut på å legge hunden på ryggen, beina er bent utover, et kne plassert på magen til hunden og "klientene" blir anmodet om å knurre mot hundens ansikt til den "underkaster seg" eller til den gir seg over. Det finnes ingen analog til dette hos ville ulver, villhunder eller hunder i fangenskap. Hun karakteriserer det som galskap! En slik væremåte sier kanskje mer om oss selv enn vår forståelse av hunders samspill seg imellom! Denne måten å "behandle" normale eller aggressive hunder har sin pris! Normale hunder **kan** ta skade av den, de vil unngå sin eier for ettertiden, aggressive kan bli mer aggressive fordi de blir overbevist om at det finnes en fare, nemlig deg!*

Her på berget er kanskje en annen variant bedre kjent (heldigvis bare for noen få), den hvor man skal bite hunden i øret til den "underkaster seg" eller kanskje aller helst urinerer på seg? Noen er blitt bitt i ansiktet av sin hund under denne behandlingen, og etter det avlivet. Hvem har skylden for at det endte slik? **Midlende** som pedagogen brukte for å få akseptable hunder, har undertegnede lite sympati for. Pedagogikk handler som kjent både om **mål** og **midler**!

Selv i disse dager dukker det opp såkalte nye og revolusjonerende kurs med den rette pedagogikk. Det er en fare, i mine øyne, når en liten ”menighet” tror at en uten utdanning i fagene; etologi, pedagogikk eller læringspsykologi, på egenhånd, har ”funnet” den endelige oppskriften på gode hundekurs. Da blir følgende ordtak meget dekkende: **”I de blindes verden er den enøyde konge!”** Man kan lære mye av egne erfaringer, men bare egne erfaringer, vil gjerne få folk til å tro; at alt jeg gjør, har ingen gjort før! Mer formell kunnskap og praktiske erfaringer vil føre til større ydmykhet, mer innsikt og bedre kurs! Det kan være flere grunner til at noen tror de har ”funnet den pedagogiske sannhet”; fravær av faglig kompetanse, kun har hatt et par tre kurs selvstendig, skylder alltid på deltakerne når fremgangen uteblir eller mangler selvinnsikt og ikke ”ser” sine egne begrensninger! Noen mener å se et mønster hos enkelte yrkesdressører; fremheve seg selv, skrive litt mindre pent om andre, ingen utdanning, aldri oppgi faglige kilder for sine ”teorier” eller på noen måte kunne dokumentere sine påstander! Det kan være en god grunn til det!

Jeg håper, og jeg har all grunn til å tro at alle NKK-instruktører vet at det er rom for egenutvikling og forbedringer. NKK gjør sitt for at så skal skje ved å holde oppdateringskurs, få utarbeidet nytt og bedre pedagogikkveiledning og ved å ha et utdanningsutvalg som stadig ser på forbedringspotensialet. I september 2000 ble det avholdt oppdatering for Trinn III instruktører fra hele landet. Foredragsholderne var et kunnskapsrikt raderpar av de sjeldne. De hadde flere ting felles; solide kunnskaper, oppga kilder og snakket ikke nedsettende om andre.

Jeg håper at klubbene og NKK-instruktørene fortsetter sitt gode arbeid for hundeholdets beste. Heldigvis er det slik at mange NKK-instruktører trives med å hjelpe hundeeiere og samtidig kunne yte penger til klubbkassen ved å holde kurs. Det er hyggelig å observere at det fortsatt finnes ydmyke, lavmælende og arbeidsomme idealister i blant oss.

Dere må fortsatt stå på, klubbene, hundeeiere og medlemmene trenger dere!

Nils A. Johannessen
Kursansvarlig Askøy Hundeklubb

Kilder: *Arne Malten; Skolen oppdrager og kunnskapsformidler. (Tanum – Norli, OSLO)*
Torun Thommassen; En pedagogisk veiledning for Norsk Kennel Klubs instruktører.
Kenth Svarberg; Prosjekt ”Inlärning hos tamhund” 1995-2001,
Sluttrapport 2001–05–02, Zoologiska institutionen Stocholms universitet.